

Ur en dagbok om en getingkupa

av Urban Wahlstedt

På nedanstående sätt kan man på ett trivsamt sätt studera getingar vetenskapligt eller enbart för nöjes skull. Torsdag 23 juni observerade jag, i en vind på Hedvigslund i Gnesta, ett apelsinstort bo av *Vespula germanica*, vår grällaste getingart. Vid ett tillfälle visade sig boets drottning. Till skillnad mot *Dolichovespula*-arternas dolmaaktiga bon med ett hål på undersidan hade detta i stället två hål i sidan.

Torsdag 7 juli hade boet samma format och ingen geting visade sig. Inte ens när jag tog ner boet och placerade det i en skål, där det fick ligga några timmar, syntes några livstecken. Boet stoppades sedan in i en liten plastburk med snäpplock.

Fredag 8 juli vid 15-tiden uppenbarade sig fyra arbetargetingar ivrigt kilande runt på boets utsida. En i honung och vatten doppad bit servett lades in och slickades begärligt av getingarna. På kvällen vid 20-tiden hade den tidigare inlagda smakbiten troligen helt torkat ut och lite fisk serverades, som två getingar glupskt knaprade åt sig. Betydde detta att de hade larver att vårda eller var det vattnet i fisken de behövde? Jag beslutade mig att via "getingkupa" studera dessa getingar på samma sätt, som jag gjort med andra getingar några decennier tidigare.

Lördag 9 juli färdigställde jag ett terrarium av en plastlåda. När inga getingar syntes till täppte jag till boets två hål med vaddtussar. Trots detta kom, under tiden som jag limmade fast boet i en pappskiva, en geting ut, kilande på boets utsida utan att ta notis om mig. När tussarna avlägsnats och boet till sist kommit på plats i terrariet tog det lång tid innan någon geting visade sig. Och när så skedde, kilades det runt några varv och inspekterades det på boets utsida. Någon timme senare flög en eller två getingar omkring inne i terrariet. Till utfodring fanns en ny i honung och vatten doppad bit servett, en äppelklyfta och den gamla fiskbiten. De två getingarna, som visade sig, ägnade sig endast åt den blöta servetten. När de ätit flög de inte direkt till boet, utan gjorde en inspektionsrunda först.

Söndag 10 juli. Minst två getingar pendlar mellan den våta servetten och boet. Varken äppelbiten eller en ny bit fisk intresserade dem.

Måndag 11 juli. Låg aktivitet på morgonen. Under förmiddagen åt två getingar på gårdagens äppelklyfta antagligen eftersom servettbiten torkat. När all mat och dryck torkat bort vid 13-tiden dök plötsligt sex getingar upp flygande och rusande runt i terrariets alla vinklar och vrår med största frenesi. Servettbiten blöttes åter, ny äppelklyfta och en tesked av plast fylldes med honungsvatten. Detta sattes in hos getingarna, vilka genast började dricka ur teskeden. Ganska snart hade allihop flugit in i boet. Och under eftermiddagen visade sig endast en eller annan honungsvattenshämmande individ. En individ kom ut ur boet med något i munnen och flög, under drygt en minut, liksom rastlöst omkring. Då och då kröp någon geting på boets undersida med darrande nästan lodrät kropp, ändan ned och surrande vingar. Troligen handlade det om avföringsbestyr. (I samma ärende nöjde sig de *Dolichovespula*-arter, som jag förr studerade, med att endast sticka ut bakändan ur den på boets undersida belägna entrén.)

Tisdag 12 juli. Kl 7:30 på morgonen flög och kilade en geting ihärdigt runt i terrariet flera minuter som om den letade efter något. Tillgång till vatten, äppelklyfta och en bit salamikorv fanns men ignorerades. Annars var det äppelklyftan som tullades då och då av en eller annan geting. Ibland var det något som dunsade ner från boet mot terrariets botten. Vid ett tillfälle, kl 19:30, visade sig en geting på boets undersida med kroppen nästan lodrät och nedåtriktad huvud. Till sist släppte hon taget utan att flyga. Väl nerdunsad kilade hon direkt till äppelklyftan. Här uppehöll hon sig flera minuter gnagande innan hon "mätt" flög tillbaka direkt in i boet.

Torsdag den 14 juli. De gånger observation gjordes hände inget speciellt förutom enstaka provianteringsturer. Färskt äpple fanns. Emellanåt sågs någon geting flygande och rusande runt i terrariets alla vinklar och vrår med största frenesi. På kvällen vid 19-tiden hängdes terrariet i stålband över en fönsterkarm, så att det kom att vila mot fönstrets utsida. Hål öppnades så att getingarna blev fria. Efter minst en halvtimme tog sig den första getingen ut. För övrigt hände inget förutom de enstaka individer som kom ut ur boet för att från boets undersida tömma tarmen.

Fredag 15 juli. På morgonen observerades det inte så mycket men efter kl 10 visade det sig att några getingar

hade lärt sig hur man skulle ta sig ur respektive in i "getingkupan" som terrariet nu har blivit. Här inne fanns fortfarande mat och dryck. Vissa flög från boet till en depå med honungslösning, lapade något och tog sig sedan ut ur getingkupan medan andra då återvände till boet. Men en del getingar kom in utifrån, lapade och försvann ut i det fria i stället för att bege sig till boet. Senare dök det upp andra getingararter, som gjorde sig hemmastadda, lapade, brottades sinsemellan och pendlade. Vissa getingar hade gjort sig mycket väl förtrogna med getingkupans olika in- och utgångshål.

Allteftersom tiden gick minskade getingarnas aktivitet. (I större bon utan drottning händer det att vissa arbetare lägger ägg, som enbart blir till hanar.) Boet hade inte, som jag hoppats på, byggts ut, var helt klart drottninglöst och de få kvarvarande arbetsgetingarna lade av allt att döma inga ägg, utan ägnade sig helt åt att lata sig under sina korta liv.

